

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เมื่ออุดมการณ์เสรีนิยม (Liberal Theory) ถูกท้าทายว่าไม่สามารถพิสูจน์ตนเองได้ในสังคมหลังความทันสมัย (Post-Modern) ด้วยทัศนะของนักคิดหลังสมัยใหม่ที่ทำให้ความสำคัญกับความ เป็นเอก (Unique) ทำซ้ำไม่ได้ (Unrepeatable) (จันทน์ เจริญศรี, 2545, น. 78) และวิธีวิทยา ดังกล่าวได้สร้างความท้าทายต่องานวิจัยชิ้นนี้ ซึ่งมุ่งศึกษาเพื่อสร้างแบบจำลองจากปรากฏการณ์หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ในสถานการณ์ตามจริงของชุมชนชาติพันธุ์ในเมืองซึ่งปรากฏอยู่ในสังคมปัจจุบัน ซึ่งยังคงถกเถียงกันถึงสาเหตุที่มาของการล่มสลายของชุมชนในสังคมทันสมัย กับการสร้างกระแสให้ทุกภาคส่วนทางสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการเร่งฟื้นฟูความเข้มแข็งของชุมชน ด้วยกระบวนการทุนทางสังคม (Social Capital) ด้วยมิติพลังและอำนาจภายใต้สภาวะการณ์ความเคลื่อนไหวของสังคมหลังความทันสมัย หรือหลังโครงสร้างนิยม (Post-Structuralism) ด้วยการปรับเปลี่ยนวิธีวิทยา (Methodology) ในการเข้าถึงปัญหาในปรากฏการณ์กระบวนการทุนทางสังคมกับปัญหาความล่มสลายของชุมชนในเชิงโครงสร้างซึ่งมีอิทธิพลต่อการจัดระบบความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกกับบริบท

การบูรณาการอุดมการณ์สังคมนิยม และทุนนิยม ในประเด็นสำคัญของสิทธิของปัจเจกกับการยอมรับความแตกต่างหลากหลาย และการไม่กดทับความคิดเห็นของคนกลุ่มน้อย ภายใต้รากฐานปรัชญาอุดมการณ์ชุมชนนิยม (Communitarianism) ให้เป็นกระบวนการทางเลือกซึ่งสร้างสำนึกความสำคัญของปัจเจกที่ได้มาจากการเข้าร่วมกลุ่มกิจกรรม (Collectivities Activities) ดังปรัชญาชุมชนนิยม (Communitarian Ideology) กับการสร้างสำนึกชุมชนซึ่งก่อตัวมาจากสำนึกหน่วยย่อยของปัจเจก ซึ่งปรากฏขึ้นท่ามกลางการจัดระบบความสัมพันธ์ภายในบุคคล ครอบครัว เครือญาติ และชุมชน ด้วยบรรทัดฐานของชุมชนในระดับคุณค่า ด้วยสำนึกพลเมือง ภายใต้บริบทสังคมส่วนรวมซึ่งสอดคล้องภายใต้ประเด็นทางสังคม ซึ่งเกิดขึ้นภายในกลุ่มคนที่มีศีลธรรม กฎบรรทัดฐาน และจารีตประเพณี ซึ่งตรงกันข้ามกับอุดมการณ์พื้นฐานและที่มาของระบบทุนนิยม (Capitalism) ซึ่งที่มีแต่การแสวงหาผลกำไร แข่งขัน แย่งชิงทรัพยากร สร้างความขัดแย้งจากความไม่เท่าเทียม และทำให้สังคมเกิดความแตกแยก ดังที่ได้ปรากฏภายในประเทศโลกที่สามซึ่งอยู่ภายใต้กระแสทุนนิยมท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) โดยเงื่อนไขทุนทางสังคมภายใน

ชุมชนภายใต้การสร้างสรรค์สำนึกชุมชนชุดใหม่ให้มีความสอดคล้องกับหลักศีลธรรมและคุณธรรมในวิถีพลเมือง ซึ่งถือว่าเป็นพัฒนาการขั้นสูงสุดของพัฒนาการแห่งความเป็นมนุษย์

การลงทุนทางสังคมขึ้นใหม่ภายหลังสังคมทันสมัย ซึ่งมีนัยเช่นเดียวกับการสร้างอัตลักษณ์อันเป็นคุณลักษณะพลเมืองของรัฐ (Civic Republican) ซึ่งจะต้องมีการเคลื่อนไหว (Social Movement) การแสดงตัวตนบนมิติพื้นที่ (Space) มิติชาติพันธุ์ และมิติสำนึกคุณค่าของความเป็นพลเมือง ซึ่งมักต้องเกี่ยวข้องกับการเกิดขึ้นและการคงอยู่ของทุนทางสังคมในช่วงเวลา (Time) และบริบทที่แตกต่างกัน โดยทัศนะของพัทนาม (Robert Putnam) ในประเด็นการรื้อสร้าง (Deconstruction) ทุนทางสังคมในระดับคุณธรรม (Virtue) คุณค่า (Value) ความไว้วางใจ (Trust) และความรู้สึกรับผิดชอบ (Responsibility) ดังที่มีการชูประเด็นจิตสำนึกชุมชนและจิตสำนึกสาธารณะภายใต้ภาวะสังคมหลังความทันสมัย การเสริมสร้างทุนทางสังคมให้ปัจเจกในชุมชนได้มีจิตวิญญาณชุมชน (Spirit of community) เป็นการเสริมสร้างฐานรากให้ชุมชนมีความเข้มแข็งท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมของโลกยุคใหม่ ซึ่งจะต้องกระทำอย่างเป็นองค์รวม ทั่วถึง และมีความยุติธรรม ก็เพราะว่าการพัฒนาประเทศไปสู่สังคมทันสมัยได้สร้างช่องว่างทางกฎหมาย และปัญหาสังคมเรื้อรัง เช่น ปัญหาความยากจน ปัญหาชุมชนแออัด ปัญหาการไร้ที่อยู่อาศัย และปัญหาความรุนแรงจากความขัดแย้งระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความแตกต่างกันด้านเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา ความเชื่อ วัฒนธรรม และอุดมการณ์ ความขัดแย้งได้แผ่ขยายไปทั่วโลกไม่ยกเว้นแม้กระทั่งประเทศที่พัฒนาแล้วหรือประเทศกำลังพัฒนา ยิ่งปลุกกระแสการสร้างทุนทางสังคมในด้านสำนึกชุมชนตามวิถีคิดของความเป็นพลเมือง (Civic Ways of Thinking) มากยิ่งขึ้น

ปัญหาสังคมภายในประเทศไทยซึ่งได้รับผลกระทบนับตั้งแต่มีการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในช่วงเริ่มแรกมาจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2504-2550) ได้ถูกมองว่าเป็นการรับเอาแนวคิดของตะวันตกในเรื่องรัฐชาติ (Nation State) มากำหนดทิศทางในการพัฒนาประเทศ ด้วยการนำอุดมการณ์ทุนนิยม ที่เน้นความเจริญด้านวัตถุและการบริโภคเป็นหลัก โดยละเลยฐานรากของดั้งเดิมจากแก่นแท้ในความเป็นคนไทย ที่ได้มีการสั่งสมประสบการณ์ทางประวัติศาสตร์ในความเป็นชาติ และความเป็นชุมชน ที่มีจิตสำนึกร่วมกันในความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดมาอย่างยาวนาน เพราะการดำรงอยู่ของชาติพันธุ์ (Ethnicity) สามารถสะท้อนถึงเงื่อนไขในการดำรงชีวิตที่มีการปรับตัวให้เข้ากับความเปลี่ยนแปลงบริบทสังคมในแต่ละช่วงพัฒนาการ ดังนั้นเมื่อประวัติศาสตร์ได้ช่วยสร้างจิตสำนึกภาคภูมิใจในความเป็นชาติ และความเป็นชุมชน ซึ่งชาติพันธุ์ที่คงอยู่แสดงถึงความเป็นจริงของความเป็นเมือง (Dramatically evident) ทั้งในประเทศที่พัฒนาไปแล้วและกำลังพัฒนา (Cohen, 1998, p. xii)

เมื่อการพัฒนาไปตามแนวทางตะวันตกโดยการนำใช้ยุทธศาสตร์เศรษฐกิจนำสังคม ได้พิสูจน์แน่ชัดแล้วว่า ได้สร้างปัญหาความแตกแยกให้กับสังคมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการล่มสลายของทุนทางสังคมและความเป็นชุมชน ซึ่งถือว่ามีผลกระทบที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศ เพราะความเป็นชุมชนถือเป็นรากฐานที่สำคัญที่จะก่อให้เกิดพลังต่าง ๆ ในการขับเคลื่อนการพัฒนา ผู้วิจัยจึงมุ่งให้ความสนใจไปที่การดำรงอยู่ของทุนทางสังคมภายในชุมชนชาติพันธุ์ของชุมชนในเมือง ซึ่งได้พิจารณาไปที่ชุมชนมอญในกรุงเทพมหานคร เพราะด้วยความโดดเด่นของมอญที่เป็นชุมชนชาติพันธุ์หนึ่งในเมืองไทยที่มีการยึดโยงชุมชนได้อย่างมีพลัง มีความเข้มแข็ง และสามารถดำรงความเป็นชุมชนไว้ได้ จากความกลมเกลียว สมานฉันท์และความผูกพันกับคนไทย ที่ได้มีพัฒนาการในด้านบวกอยู่ตลอดเวลา จึงทำให้เชื่อว่าภายใต้วิถีชุมชนมอญน่าจะมีทุนทางสังคมอยู่

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาพัฒนาการทุนทางสังคมชุมชนชาติพันธุ์ในพัฒนาการของชุมชนมอญ และพลวัตกระบวนการทุนทางสังคมของชุมชนกรณีศึกษา ที่ตั้งอยู่ที่กรุงเทพมหานครในปัจจุบัน จากที่เป็นพื้นที่ในความสนใจของผู้วิจัยในปัจจุบันด้วยการค้นหาปัจจัยที่ช่วยเกาะเกี่ยวชุมชนภายใต้วิถีชีวิตชุมชนในเมืองของกรุงเทพมหานคร และด้วยความโดดเด่นจากบันทึกเรื่องเล่าของผู้อาวุโสชุมชนถึงความเป็นมาของบรรพบุรุษ ประวัติศาสตร์วัดมอญประจำชุมชนและศาลบรรพบุรุษมอญ ซึ่งเป็นเงื่อนไขทางสัญลักษณ์ซึ่งแสดงความมีตัวตนของมอญภายในชุมชนที่ภาครัฐแยกให้เป็นชุมชนแออัดในกรุงเทพมหานคร แต่ด้วยระบบคิดของชาวบ้านที่มีพุทธศาสนาเป็นแกนยึดโดยระหว่างวัดกับชุมชน และค่านิยมในการเข้าร่วมประเพณีตามความเชื่อในเรื่องการนับถือบรรพบุรุษของชาวมอญ ภูมิปัญญาในการผูกโยงเรื่องเล่าของบรรพบุรุษในอดีตมาสะท้อนสังคมปัจจุบัน ทำให้ชาวบ้านได้รู้ที่มาของประวัติศาสตร์ชุมชน ซึ่งคนรุ่นใหม่สามารถเข้าถึง เข้าใจและสัมผัสแก่นแท้ในความเป็นจริงของชุมชนได้ นำไปสู่การมีสำนึกร่วมกับคนอื่น ๆ (Others) ภายในชุมชน

ปัญหาสังคมขาดคุณธรรมและจิตสำนึก เป็นปัญหาซึ่งได้รับผลกระทบมาจากการถูกครอบงำ (Hegemony) ด้วยอุดมการณ์ชั้นนำ จากกระแสรัฐชาติ และกระแสทุนนิยมเสรีจากระบบโลก ส่งผ่านกันมาเป็นทอด ๆ ด้วยกระแสโลกาภิวัตน์ในยุคข้อมูลข่าวสาร (Information Age)

ซึ่งท้ายที่สุด ก็ยิ่งตอกย้ำความแตกต่างทางชนชั้นระหว่างคนจนกับคนรวย ความทันสมัยกับความล้าหลัง การเลียนแบบพฤติกรรมบริโภค วัฒนธรรมตะวันตก หรือแม้กระทั่งความคิดทางการเมืองซึ่งต่างไปจากรากเหง้าของตัวเองอย่างสิ้นเชิง

ดังนั้นการนิยามความหมายชุมชนเข้มแข็ง มิติทางชาติพันธุ์ที่ให้ความหมายชุมชนมาจากคนนอก ซึ่งคงปฏิเสธไม่ได้ว่าเป็นการครอบงำระบบคิดของชุมชน ดังที่เห็นปรากฏการณ์ในกระบวนการทุนทางสังคม เป็นวาทกรรมซึ่งสะท้อนว่าชุมชนที่กำลังศึกษาได้ก้าวเข้าสู่บริบทของ

สังคมหลังทันสมัยอย่างเต็มตัว ภาวะกดดันได้ผลักดันให้ชุมชนมอญ ในกรุงเทพมหานครได้ลุกขึ้นมาหาความหมาย ตัวตน พื้นที่ ด้วยการสร้างวาทกรรมชุมชนขึ้นมาท้าทายอำนาจนำของชาติสมัยใหม่ (Modernization Society) และเมื่อสังคมปฏิเสธไม่ได้ว่าการพัฒนาประเทศไปสู่ความเจริญ ได้สร้างปัญหาสังคมด้านอื่น ๆ ตามมา ดังเช่น ปัญหาความยากจน ปัญหายาเสพติด ปัญหาอาชญากรรม และปัญหาไร้สิทธิในที่อยู่อาศัย ซึ่งเป็นปัญหาเรื้อรังของชุมชนแออัดในกรุงเทพมหานคร

ดังนั้นในความพยายามที่จะทำความเข้าใจที่มาฐานรากของความเป็นชาติพันธุ์ของชุมชนมอญในเมืองไทย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคมในยุคโลกาภิวัตน์ ดังเช่น ปัญหาความยากจน ได้นำไปสู่ปัญหาทางการเมือง ปัญหาสังคมขาดความยุติธรรม เชื่อมโยงไปยังความขัดแย้งระหว่างชาติพันธุ์ทั้งในระดับชุมชน สังคม และประเทศ ด้วยดีกรีความรุนแรงและซับซ้อน และมีรายละเอียดปลีกย่อยในกระบวนการและวิธีการดังนั้นจึงไม่อาจปล่อยให้ภาครัฐเข้ามาจัดการกับปัญหาเหล่านี้ตามลำพัง ซึ่งการศึกษาทุนทางสังคมภายในมิติชาติพันธุ์ ในมิติพัฒนาการทุนทางสังคมซึ่งเชื่อมโยงกับวิถีชุมชนในมิติพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ ในความเป็นมาของการสร้าง การลดทอน และการปรับตัวของทุนทางสังคมจากปรากฏการณ์ทุนทางสังคมของชุมชนมอญกับพลวัตกระบวนการของทุนทางสังคมยังภายใต้บริบทของสังคมในเมืองจนถึงปัจจุบัน ซึ่งผู้วิจัยเชื่อว่า ทุนชาติพันธุ์คือทุนทางสังคมที่ฝังตัวอยู่ภายใต้มโนทัศน์ความเข้มแข็งชุมชน แต่กลับถูกกดทับไว้โดยความเป็นหนึ่งเดียวของความเป็นรัฐชาติ หรือแม้แต่กระบวนการทัศนคติในความหลากหลาย (Diversity) ยังตกอยู่ภายใต้กระบวนการพัฒนาไปสู่ความเป็นเมือง (Urbanization) ที่ผ่านกระบวนการพัฒนาของชุมชนจากช่วงสังคมประเพณี (Traditional Society) ที่เปลี่ยนผ่านไปสู่สังคมทันสมัย (Modernization) มาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งล้วนแต่มีรากฐานทางความคิดอยู่บนพื้นฐานความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ (Group Ethnicity) ทั้งสิ้น

ในการศึกษาทุนทางสังคมในชุมชนชาติพันธุ์ ซึ่งได้ศึกษากรณีชุมชนมอญในกรุงเทพมหานคร (Social Capital and Urban Ethnicity : the Case Study of the Mon in Bangkok, Thailand) ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นเรื่องเร่งด่วนที่จะต้องทำการศึกษา หาคำตอบที่ชัดเจนซึ่งเกิดขึ้นภายในปรากฏการณ์บริบทของความเป็นเมืองภายใต้สังคมเมือง ซึ่งนำไปสู่การเกิดขึ้นการดำรงอยู่ และการเปลี่ยนแปลงทุนทางสังคมในชุมชนมอญ ข้อค้นพบจากการศึกษาทุนทางสังคมชุมชนชาติพันธุ์ จากองค์ความรู้ซึ่งก่อให้เกิดพลัง ซึ่งชุมชนมอญได้ใช้เสริมสร้างหนุนเสริม และยึดโยงความแตกต่างเข้ามาอยู่ด้วยกัน ซึ่งจะต้องเป็นข้อมูลที่ได้มาจากปรากฏการณ์ภายในชุมชนกรณีศึกษา โดยนำมาวิเคราะห์เชื่อมโยงทำความเข้าใจ สร้างมโนทัศน์ย่อย สังเคราะห์หาความเชื่อมโยง นำไปสรุปเป็นทฤษฎีที่มาจากข้อมูล

ชุมชนฐานราก (Grounded Theory) เพื่อใช้อธิบายปรากฏการณ์ทุนทางสังคมภายในชุมชนกรณีศึกษา ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างทางเลือกในการพัฒนาทุนทางสังคมภายในชุมชนชาติพันธุ์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการทุนทางสังคมของชุมชนมอญในกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาพลวัตกระบวนการทุนทางสังคมของชุมชนมอญกรณีศึกษาในปัจจุบัน
3. เพื่อใช้เสนอเป็นแนวทางในการบริหารสังคม และการจัดสวัสดิการโดยภาคชุมชนสำหรับชุมชนชาติพันธุ์ทุกระดับในประเทศไทย ตามความสอดคล้องในความเป็นจริงของชุมชนในปัจจุบัน สำหรับการนำนโยบายการพัฒนาไปใช้ในระดบนโยบายและระดับปฏิบัติการ โดยเน้นความสำคัญมิติหลากหลายของชุมชนในกระบวนการทัศน์ใหม่

ผลที่ได้รับจากการศึกษา

1. ได้ทราบถึงพัฒนาการทุนทางสังคมของชุมชนชาติพันธุ์ในกรุงเทพมหานคร
2. ได้ทราบถึงพลวัตกระบวนการทุนทางสังคมของชุมชนชาติพันธุ์ในกรุงเทพมหานคร
3. ได้นำความรู้ที่ได้จากการศึกษาเสนอเป็นแนวทางในการนำไปกำหนดนโยบายการพัฒนาชุมชนและการบริหารสังคมในระดับประเทศและระดับชุมชน ในมิติการบริหารและการจัดสวัสดิการ และการพัฒนาชุมชนบนพื้นที่ความหลากหลายของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน องค์กรเอกชน สถาบัน ในความแตกต่างของกลุ่มชาติพันธุ์ เชื้อชาติศาสนา และลัทธิความเชื่อ ซึ่งเป็นปรากฏการณ์และความเป็นจริงในชุมชนเมือง ทั้งระดับชาติ และระดับท้องถิ่น

ขอบเขตในการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

1. ศึกษาองค์ความรู้ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวกับทุนสังคม และจากข้อมูลที่มีการศึกษาไว้ทั้งในและต่างประเทศ และศึกษาข้อมูลชุมชนในมิติเชื่อมโยงประวัติศาสตร์ชุมชน กับประวัติศาสตร์ชาติ ซึ่งเป็นรากฐานทางความคิด และที่มาของชาวบ้านเพื่อนำมายืนยันข้อมูลปรากฏการณ์ที่พบจากสนามวิจัย การศึกษาเงื่อนไขและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับกระบวนการ

ก่อเกิด คงอยู่ และการปรับตัวของทุนทางสังคมที่เกิดภายในชุมชน ทั้งในระดับปัจเจก กลุ่ม องค์กร และสถาบันทางสังคม ที่เกิดจากระบบคิดและวิถีปฏิบัติของชาวบ้าน

2. ศึกษาปรากฏการณ์การก่อเกิด การคงอยู่ และการเปลี่ยนแปลงของทุนทางสังคม ภายใต้บริบทของชุมชนทางชาติพันธุ์ จากพัฒนาการของชุมชนมอญจากความเป็นมาของชุมชนทางประวัติศาสตร์ของชาติพันธุ์ ในช่วงก่อนสังคมทันสมัย ช่วงสังคมทันสมัย หลังสังคมทันสมัย และในช่วงปัจจุบัน ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ชุมชนในบริบท สภาพแวดล้อม ลักษณะทางกายภาพ โครงสร้างทางสังคม รูปแบบและวิถีการดำรงชีวิต และความสัมพันธ์ของชุมชนชาติพันธุ์

3. การศึกษาปรากฏการณ์ทุนทางสังคมของชุมชนมอญในกรุงเทพมหานคร ซึ่งเกิดขึ้น ในระหว่างการเก็บข้อมูลในสนามวิจัย โยงวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงมิติทุนทางสังคมของชุมชนมอญ ด้วยเงื่อนไขเวลา พื้นที่ และความสัมพันธ์ ในกระบวนการระหว่างปรากฏการณ์กับการให้ความหมายของผู้ให้ข้อมูลหลัก ในระดับนามธรรมและรูปธรรม เพื่อสรุปสังเคราะห์เป็นแบบแผนจากปรากฏการณ์ทุนทางสังคมซึ่งได้เกิดจากเงื่อนไขของการให้ความหมายของผู้คนในชุมชน

ขอบเขตวิธีการศึกษา

1. การศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีวิทยาการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อสร้างองค์ความรู้ที่มาจากทฤษฎีสถานะราก โดยสุ่มเจาะจงตามทฤษฎี (Theoretical sampling) โดยไม่ได้กำหนดผู้ให้ข้อมูล (Key informants) ไว้ล่วงหน้า แต่จะเลือกผู้ให้ข้อมูลไปพร้อม ๆ กับการเก็บข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลจากภาคสนาม ด้วยการลงเลือกพื้นที่กรณีศึกษาคือชุมชนศิษย์หลวงปู่ขาว วัดหลักสี่ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร เพื่อนำข้อมูลจากปรากฏการณ์มากำหนดผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants) และนำมากำหนดคำถามในการวิจัย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษาทุนทางสังคมในชุมชนชาติพันธุ์ ในช่วงต้น ๆ ของการเริ่มลงสนามวิจัยและการเก็บข้อมูลจากพื้นที่สนาม (Field Study)

2. การศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีวิทยาการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพในเชิงมานุษยวิทยา เป็นการวิเคราะห์สร้างมโนทัศน์ย่อย เพื่อใช้ในการเปรียบเทียบข้อมูลที่มีคุณลักษณะสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง (Constant comparison) จากข้อมูลที่ละกลุ่มที่สุ่มตามทฤษฎีอย่างต่อเนื่อง เพื่อหาความหมายและมโนทัศน์ร่วม จนข้อมูลมีความอิมตัว นำมโนทัศน์ที่สำคัญมาสังเคราะห์สร้างเป็นทฤษฎีซึ่งมาจากข้อมูลฐานราก (Grounded Theory) จากปรากฏการณ์ทุนทางสังคมที่เกิดขึ้น การคงอยู่และเปลี่ยนแปลงภายในชุมชนตามความเป็นจริง

3. ผู้วิจัยจึงได้เลือกศึกษาพื้นที่ภาคสนามตามความสนใจ โดยพิจารณาจากชุมชนมอญในกรุงเทพมหานคร ซึ่งพิจารณาเลือกชุมชนศิษย์หลวงปู่ขาววัดหลักสี่ ที่มีเงื่อนไขสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ของชุมชน ซึ่งความสัมพันธ์ทางเครือญาติและชาติพันธุ์ดั้งเดิม น่าจะนำมาช่วยอธิบายปรากฏการณ์การก่อเกิด การคงอยู่ และการเปลี่ยนแปลงทุนทางสังคม ของชุมชนมอญในกรุงเทพมหานครที่ดำรงอยู่ในสังคมในปัจจุบัน

คำนิยามในเชิงปฏิบัติการ

ทุนทางสังคม หมายถึง ระบบความสัมพันธ์ทางสังคมของคน ซึ่งเกิดขึ้นจากระบบคิด และผลการกระทำของปัจเจก บุคคล ครอบครัว กลุ่ม เครือญาติ ชาติพันธุ์ กับการเคลื่อนไหวพลังในการสร้างจิตสำนึกรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว และชุมชน ภายใต้กระบวนการการจัดระบบความสัมพันธ์ระหว่างบริบทภายในกับปัจจัยแวดล้อมกระบวนการ ที่มีพื้นฐานมิติชาติพันธุ์ มิติพื้นที่ มิติความหลากหลาย ช่วยให้เกิดพันธะ ผูกพัน ความรับผิดชอบต่อ เสี่ยงละ ใ่วใจ เชื่อมั่น ศรัทธา ซึ่งเป็นบูรณาการด้านอำนาจชุมชนในวิถีคิดของพลเมืองและกระบวนการเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารสังคม จัดสวัสดิการชุมชน และป้องกันปัญหาสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และการเมืองการปกครองของชุมชน

พลวัตกระบวนการทุนทางสังคม หมายถึง การเกิดขึ้น การคงอยู่ และการปรับตัวทุนทางสังคม ภายใต้ความเปลี่ยนแปลงบริบทชุมชนในช่วงเวลาพัฒนาการตามมิติทางประวัติศาสตร์ ภายในกระบวนการจัดการระบบความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับปรากฏการณ์ในช่วงสังคม ประเพณี สังคมทันสมัยถึงช่วงปัจจุบัน ภายใต้ระบบคิดที่เป็นนามธรรม และรูปธรรม การปฏิบัติ ในการเกิดขึ้น การคงอยู่ของกระบวนการทุนทางสังคมภายในเงื่อนไขช่วงเวลาการเกิดขึ้น การคงอยู่ทางประวัติศาสตร์ และการเปลี่ยนแปลงในมิติพื้นที่ในปัจจุบัน

ชุมชนกรณีศึกษา หมายถึง ชุมชนศิษย์หลวงปู่ขาววัดหลักสี่ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร เป็นกลุ่มชาติพันธุ์มอญกลุ่มแรกที่มีบรรพบุรุษได้อพยพมาตั้งรกรากถาวรภายในชุมชน และได้สานความสัมพันธ์กับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น เช่น กลุ่มคนจีน และคนไทย จนพัฒนาเป็นชุมชนเดียวกันที่มีระบบความสัมพันธ์ทางเครือญาติ และความเป็นพี่เป็นน้อง

ชุมชนมอญ หมายถึง กลุ่มคน ครอบครัว เครือญาติของคนมอญที่มีความผูกพันกันทางสายเลือด บรรพบุรุษ ประวัติศาสตร์ ความเชื่อ ศาสนา ภาษา วัฒนธรรมที่อาศัยอยู่ด้วยกันในอาณาบริเวณเดียวกันในชุมชนหนึ่ง ๆ ซึ่งในที่นี้หมายถึง ชุมชนศิษย์หลวงปู่ขาววัดหลักสี่

ชุมชนศิษย์หลวงปู่ขาววัดหลักสี่ หมายถึง ชุมชนซึ่งอยู่ในความดูแลของสำนักงานเขตหลักสี่ ตั้งอยู่ที่ หมู่ 2 และหมู่ 3 ถนนแจ้งวัฒนะ-ปากเกร็ด แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร

ความเป็นชาติพันธุ์ (Ethnicity) หมายถึง ระบบความสัมพันธ์ภายในชุมชนกรณีศึกษาที่เริ่มต้นจากความสัมพันธ์ทางสายเลือด เครือญาติ ซึ่งเป็นเงื่อนไข ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ในการเอื้ออาทร เกื้อกูล แบ่งปัน เสียสละ สามัคคี ใฝ่ใจกัน ซึ่งรวมถึงลักษณะของความสัมพันธ์ของผู้คนภายในชุมชนที่มีความผูกพันกันเหมือนเป็นเครือญาติ

ความเป็นชุมชน หมายถึง คุณลักษณะของชุมชนที่มีความสัมพันธ์จากความเป็นเครือญาติและความสัมพันธ์กันทางสังคม ซึ่งเป็นเงื่อนไข ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ในการเอื้ออาทร เกื้อกูล แบ่งปัน เสียสละ สามัคคี ใฝ่ใจกัน ซึ่งมีความสอดคล้องกับระบบความสัมพันธ์ที่ดีของผู้คนภายในชุมชน ซึ่งช่วยให้เกิดจิตสำนึกหวงแหนชุมชน

กลุ่มชาติพันธุ์ (Ethnic Group) หมายถึง กลุ่มคนที่มีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ภาษาและเชื้อสายสืบเชื้อสายจากบรรพบุรุษมอญ จีนและไทย กลุ่มชาติพันธุ์ในที่นี้หมายถึง บรรพบุรุษของชุมชนมอญ จีนและไทย ในพื้นที่เขตหลักสี่ ที่อพยพเข้ามาช่วงก่อตั้งของชุมชนในอดีต ประกอบด้วยกลุ่มคนซึ่งเป็นกลุ่มคนมอญ กลุ่มคนจีน และกลุ่มคนไทย

ชุมชนชาติพันธุ์ หมายถึง กลุ่มคนที่มีความผูกพันกันทางสายเลือด บรรพบุรุษประวัติศาสตร์ ความเชื่อ ศาสนา พิธีกรรม ภาษา วัฒนธรรม ที่มาอยู่ร่วมกันในอาณาบริเวณเดียวกันที่มีความสัมพันธ์ต่อกันบนฐานของความเอื้ออาทร ช่วยเหลือเกื้อกูล แบ่งปัน เสียสละ สามัคคี เชื้อมั่นศรัทธา และใฝ่ใจกัน โดยมีความมุ่งหวังที่ดีต่อความเป็นปึกแผ่นภายในชุมชน ซึ่งในที่นี้หมายถึง สมาชิกชุมชนศิษย์หลวงปู่ขาววัดหลักสี่ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร

การบริหารสังคมโดยชุมชน หมายถึง การมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนในการมีส่วนร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมดำเนินการ ร่วมรับประโยชน์ ร่วมติดตาม ร่วมแก้ปัญหา และร่วมพัฒนาชุมชน ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง เกิดพลัง และเกิดกระบวนการเรียนรู้เพื่อนำไปใช้ในการบริหาร จัดการ สร้างความเป็นปึกแผ่น ความเข้มแข็ง และความอยู่ดีมีสุขซึ่งถูกนิยามความหมายขึ้นมาโดยคนภายในชุมชน

คำถามในการวิจัย

1. การเกิดขึ้น การคงอยู่ และการเปลี่ยนแปลงทุนทางสังคมของชุมชนมอญภายใต้มิติชาติพันธุ์ ทุนทางสังคมภายใต้บริบททางสังคมกับปัจจัยแวดล้อมกระบวนการมีความเชื่อมโยงกับกระบวนการพัฒนาการทุนทางสังคมของชุมชนมอญในกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นพื้นที่กรณีศึกษาอย่างไร

2. ภายใต้ความเปลี่ยนแปลงของทุนทางสังคมจากนโยบายการพัฒนาในประเทศ ในบริบทการสร้างความสัมพันธ์เชิงทับซ้อน ภายในชุมชนกรณีศึกษา ซึ่งเกิดจากผลกระทบจากปัจจัยบริบทภายในกับมิติปัจจัยแวดล้อมกระบวนการทุนทางสังคม การเกิดขึ้น การถูกลดทอน และการรื้อสร้างทุนทางสังคมภายในสภาวะความกดดันและขัดแย้ง ปรัชญาการณ์ทุนทางสังคมที่เกิดขึ้นในช่วง 10 ปีจนถึงปัจจุบัน ภายในชุมชนกรณีศึกษาปัจจุบัน เป็นอย่างไร